

SYMPOSIUM LEVENSBESCHOUWINGEN IN BEWEGING

OP 21 SEPTEMBER VOND HET MINISYMPOSIUM LEVENSBESCHOUWINGEN IN BEWEGING PLAATS, GEORGANISEERD DOOR DE STICHTING VOOR REFORMATORISCHE WIJSBEGEERTE IN SAMENWERKING MET UITGEVERIJ BOEKENCENTRUM. TIJDENS DEZE MIDDAG OP DE VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM STOND DE VRAAG CENTRAAL OF ER, GEZIEN HET HUIDIGE KLIMAAT, IN NEDERLAND TOEKOMST IS VOOR DIEP DOORDACHTE LEVENSBESCHOUWINGEN.

Aanleiding hiervoor was het eerder dit jaar verschenen boek *De veerkracht van het grote verhaal. Levensbeschouwing in het publieke domein* van dr. Govert Buijs en dr. Herman Paul. Dit boek bevat elf interviews met prominente vertegenwoordigers van levensbeschouwelijke stromingen, zoals de theoloog Alister McGrath, kardinaal Godfried Danneels en rechtsfilosoof Paul Cliteur.

Allereerst lichtte Paul, docent geschiedfilosofie aan de Universiteit Leiden, het boek toe. Hierbij viel hij terug op de 19e eeuw, waarin rooms-katholieken, protestanten, liberalen en socialisten een poging deden te voorkomen dat de verschillende levenssferen (staat, kerk, onderwijs en zorg) zich steeds minder van elkaar zouden aantrekken.

Daarna was het woord aan dr. Kronjee, staflid van de Wetenschappelijke Raad van het Regeringsbeleid (WRR) en medeauteur van de vorig jaar verschenen verkenning *Geloven in het publieke domein*. Hij lichtte toe dat uit onderzoek blijkt dat de helft van de Nederlandse bevolking zich religieus noemt en

daarmee een groot verhaal aanhangt. Maar 17 procent van de Nederlanders zegt niet religieus en niet humanistisch te zijn. Dezen hebben dus géén groot verhaal.

Hierna gingen vier wetenschappers en een politicus met verschillende achtergronden met elkaar in debat over de actualiteit van levensbeschouwingen onder leiding van bijzonder hoogleraar Reformatorische Wijsbegeerte prof.dr. Jan Hoogland. Tot slot kreeg het publiek de mogelijkheid te reageren.

Al met al kunnen we terugkijken op een boeiende en vruchtbare middag, waarbij als algemene conclusie zou kunnen worden geformuleerd dat het niet de vraag is of grote verhalen eindigen; ze blijken zich slechts te verplaatsen.

Wilt u meer informatie over het symposium *Levensbeschouwingen in beweging*? Bezoek dan onze website. Hier kan tevens de lezing van dr. Herman Paul worden gedownload: www.aspecten.org/start/Levensbeschouwingeninbeweging.html.

WERK VAN VOLLENHOVEN GEDIGITALISEERD

Sinds kort is een lezingenserie van Vollenhoven op zowel cd-rom als dvd gezet. Het betreffen de lezingen die hij in de jaren vijftig en zestig gaf tijdens een tour door Zuid-Afrika. De lezingen, die toen allen op audio-materiaal zijn opgenomen, waren door de verouderde technologie erg moeilijk te raadplegen.

Ondanks dat is het toch gelukt dit om te zetten naar cd-rom en dvd. Wilt u hier meer van weten? Lees dan het artikel van K.A. Bril in de laatste nieuwsbrief van de Stichting D.H.Th. Vollenhoven.

Deze is in te zien en te downloaden op onze website: www.aspecten.org/start/Vollenhoven_Newsletter.pdf.

STUDIEKRING NOORDWEST-VELUWE

VANAF OKTOBER 2007 IS DE STUDIEKRING NOORDWEST-VELUWE WEER VAN START GEGAAN. OMDAT ZIJ IN 1982 IS ONTSTAAN, BETEKENT DIT ALWEER HET 25E JAAR VAN DE KRING.

En het belooft een interessant jaar te worden. Verdeeld over 8 vrijdagavonden wordt geput uit diverse bronnen. Zo zal prof.dr. Henk Geertsema spreken over het antwoord-karakter van het mens-zijn, zal Jan Pronk uitweiden over de filosofie van het landschap en zal prof.dr. Gerard den Hartog een avond inleiden met zijn boek *De passie van de hoop*.

Voor meer informatie over deze studiekkring kunt u contact opnemen met Leen van Haften via telefoonnummer 0341-414886.

Voor informatie over contactgegevens, inhoudsopgave en voorwoord kunt u tevens terecht op onze website, via: www.aspecten.org/studiekringen/harderwijk.html.

OPROEP STUDIEKRINGEN

De Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte wil graag een oproep doen aan de verschillende studiekringen Reformatorische Wijsbegeerte in Nederland om een update met de gegevens over hun kring te sturen naar het centrum. Dit om veroudering van de informatie op haar website tegen te gaan.

Voor de volledigheid zou de stichting graag over de volgende informatie willen beschikken:

- korte omschrijving van het programma;
- contactgegevens aanspreekpunt;
- praktische informatie (kosten, adresgegevens, data)

Hiernaast blijkt dat er vraag naar deelname aan studiekringen is in plaatsen waar dit niet wordt aangeboden, zoals in Zwolle, Amsterdam, Rotterdam en

Utrecht (de huidige studiekringen vinden plaats in: Apeldoorn, Barneveld, Ede, Eindhoven, Hoogeveen, Kampen/IJsselmuiden, Katwijk, Middelburg, Middenmeer, Noordwest-Veluwe (Harderwijk) en Haren). Daarom is de stichting op zoek naar mensen die enthousiast zijn om een studiekring te starten. Het centrum wil daarbij uiteraard graag helpen om publiciteit te genereren.

Voor beide oproepen kunt u contact opnemen met Jos Boer, medewerker Publiciteit en Relatiemanagement op het centrum. Dit kunt u doen door een e-mail te sturen naar: pr.reform.philos@planet.nl of per post te sturen naar: Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 3206, 3760 DE in Soest.

ARCHIEF EN COLLECTIE SRW EN VRW

IN 2010 BESTAAT DE VERENIGING VOOR REFORMATISCHE WIJSBEGEERTE 75 JAAR. DAT WE OP WEG ZIJN NAAR EEN MIJLPAAL IS NU AL TE MERKEN: DE GESCHIEDENIS- EN BOEKENCOLLECTIE VAN ONZE VERENIGING EN STICHTING MOGEN ZICH IN EEN TOENEMENDE BELANGSTELLING VERHEUGEN!

Regelmatig melden zich geïnteresseerden met de vraag naar een boek, tijdschrift of een archiefstuk. Richting 2010 willen we daarom zowel ons archief als onze eigen collectie goed op orde hebben. We zijn dan ook blij dat Bas de Vries met de ordening van het archief van de jaren 1978 – 1998 is begonnen. In vervolg hierop willen we onze emeriti hoogleraren en anderen die in onze vereniging een rol van betekenis hebben vervuld erop attenderen dat mogelijk ook hun persoonlijke archief voor de Reformatorische Wijsbegeerte van waarde is om behouden te blijven.

Onze VRW-/SRW-collectie berust bij het Historisch Documentatiecentrum voor het Protestantisme (HDC) aan de VU www.hdc.vu.nl,

e-mail: hdc@dienst.vu.nl. In aanvulling daarop kan mogelijk ook uw persoonlijke archief van belang zijn en bij het HDC een plek krijgen. Mocht u zich daartoe geroepen voelen, aarzelt u dan niet om hierover contact op te nemen met het centrum via Hillie van de Streek of met de heer Seijlhouwer van het HDC.

Ook is en blijft het CRW geïnteresseerd in privé-collecties. Mocht u oude jaargangen van onze tijdschriften hebben staan, boeken van Dooyeweerd, Vollenhoven of andere van onze (oud-)hoogleraren en deze van de hand willen doen, neemt u dan contact op. Wij kunnen deze gebruiken ter completering van onze eigen bibliotheek dan wel voor doorverhandeling aan belangstellenden.

IN MEMORIAM JOOP HAAK (1947-2007)

DENKEN VANUIT DE ANDER

PLOTSSELING IS JOOP HAAK OVERLEDEN. WIJ MISSEN EEN BIJZONDER MENS, EEN BESTUURSLID MET PASSIE, EEN MAN DIE STERK WAS EN TEGELIJK OOK KWETSBAAR, IEMAND DIE ALS DENKER EEN DOENER EN ALS DOENER EEN DENKER WAS.

Joop Haak werd geboeid door mensen, door hun handelen en door hun motieven. Daarom verliet hij zijn eerste liefde, de fysica, en richtte hij zich op organisaties. Het stond voor hem vast dat mensen en organisaties meer vanuit de ander moeten denken: een bedrijf vanuit de klant, een docent vanuit de student. Dan komen beide partijen beter tot hun recht. Joop Haak filosofeerde daar ook over. Verschillende keren bracht hij zijn gedachten naar voren in een workshop op de jaarlijkse studiedag van de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte in januari. Als bestuurslid hield hij het denken vanuit de ander ook aan de vereniging zelf voor.

Joop had veel visie om het werk van onze vereniging in bredere lagen van de samenleving onder de aandacht te brengen. Dat kwam omdat hij zelf ook geraakt was door de reformatorische wijsbegeerte en de betekenis daarvan voor zijn leven. Hij heeft zowel in

de vergaderingen van het bestuur als ook in commissieverband veel bijgedragen aan de vernieuwde strategie van de vereniging. Voorts was hij als ambassadeur van de vereniging in verschillende besturen en fora onze gewaardeerde vertegenwoordiger. Ten slotte was hij als penningmeester de bewaarder van de schatkist. Kortom: een veelkleurig en getalenteerd mens.

Wie wil denken vanuit de ander stuit op wijsgerige thema's als zin en relatie. Joop Haak sprak daarover vanuit zijn geloof in de God van de bijbel die zich met mensen verbindt. Die verbinding is niet verbroken.

Wij zijn God dankbaar voor wat Joop Haak onder ons mocht zijn en zullen hem missen.

Peter Blokhuis, oud-voorzitter en Ab Berger, voorzitter Vereniging- en Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte.

IN MEMORIAM

NOVEMBER UIT BINNEN DE VERANTWOORDINGREEKS: ALLES WAT JE HART BEGEERT? CHRISTELIJKE ORIËNTATIE IN EEN OP BELEVING GERICHTE CULTUUR

BINNENKORT KOMT HET BOEK *ALLES WAT JE HART BEGEERT? CHRISTELIJKE ORIËNTATIE IN EEN OP BELEVING GERICHTE CULTUUR* UIT. DIT BOEK WIL EEN EIGEN BIJDRAGE LEVEREN AAN DE ZOEKTOCHT NAAR GEBORGENHEID EN ZIN IN DE HUIDIGE TIJD WAARBIJ DE STEEDS MEER HEERSENDE BELEVINGSCULTUUR TER DISCUSSIE WORDT GESTELD.

Hierbij hebben de auteurs getracht een duiding te geven van de huidige situatie en de lezer te helpen en stimuleren om zelf temidden van alle ontwikkelingen een eigen positie en richting te bepalen. Volgens het nieuwe Verantwoordingsdeel zijn mensen in de samenleving van vandaag voortdurend op zoek naar belevingen en ervaringen die hun diepste innerlijk raken en met een hoge mate van intensiteit gepaard gaan: 'Stond tot voorheen vaak het gesproken woord centraal en moesten overtuigingen in rationele argumenten worden omgezet, nu wordt het primaat gegeven aan de ervaring, de beleving, en is het voor de acceptatie van opvattingen van belang dat we erdoor geraakt worden. Waar is wat goed voelt.' Deze sterke gerichtheid op lichamelijkheid en gevoel gaat echter ook met veel onbehagen gepaard. We verlangen ernaar om volmaakt gelukkig te zijn, maar ervaren ook steeds weer aan den lijve de gebrokenheid van het bestaan. Daarnaast is deze gerichtheid op de beleving een uiting van een verlangen naar zin, een verlangen om de leegte te vullen en voldoening

in het bestaan te vinden.

In dit boek willen de auteurs aan de zoektocht naar geborgenheid en zin een eigen bijdrage leveren. Vragen die daarbij aan de orde komen zijn: Waar leidt een dergelijke zoektocht eigenlijk heen? Komen we dan niet uit bij een meer ik-gerichte manier van leven en geloven? Hoe relevant zijn instituties als kerk en gezin in een tijd dat mensen vooral op persoonlijke beleving gericht zijn?

Alles wat je hart begeert? Christelijke oriëntatie in een op beleving gerichte cultuur is geschreven met medewerking van Robert Doornenbal, Marleen Hengelaar-Rookmaaker, Henri de Knijff, Roel Kuiper, Robb Ludwick, Timon Ramaker, Jan van der Stoep, Reinier Sonneveld en Arthur Zijlstra.

GRATIS ABONNEMENT BEWEGING VOOR HBO-STUDENTEN

Het bestuur van de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte heeft besloten om gedurende het studiejaar 2007-2008 studenten die het vak Filosofie volgen op de ZEG Hogescholen (Zwolle, Ede, Gouda) en Hogeschool Windesheim (Zwolle) een gratis abonnement op het tijdschrift *Beweging* aan te bieden.

Bevindt u zich in een omgeving waarin studenten Filosofie aan een van deze hogescholen hun opleiding volgen? Dan zouden wij het zeer op prijs stellen wanneer u hen op deze aanbieding attent maakt.

De studenten kunnen het abonnement ontvangen op basis van adresgegevens (inclusief e-mailadres), naam van het filosofievak en het semester waarin zij dit vak volgen.

Het abonnement kan worden aangevraagd via:
Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte
t.a.v. Nienke Hagenaars
Postbus 3206
3760 DE Soest
E-mail: office.reform.philos@planet.nl

VOORAANKONDIGING JAARLIJKSE STUDIECONFERENTIE VRW

Alvast om te noteren in uw agenda! Op zaterdag 12 januari 2008 zal de jaarlijkse studieconferentie van de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte plaatsvinden, voorafgegaan door de ledenvergadering. De definitieve uitnodiging met daarin meer informatie over tijd, plaats en invulling zullen de leden te zijner tijd nog ontvangen.

OPROEP AAN STUDENTEN

De Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte wil graag studenten de mogelijkheid geven om tijdens de studieconferentie een paper te presenteren. Heb je belangstelling en denk je dat je paper hiervoor in aanmerking komt? Neem dan contact op met Jos Boer via e-mailadres: pr.reform.philos@planet.nl of bel naar: 035-5880205.

BAS DE VRIES NIEUWE VRIJWILLIGER CRW

SINDS KORT IS HET CENTRUM VERSTERKT MET EEN NIEUWE VRIJWILLIGER DIE ZICH ZAL BUIGEN OVER HET ARCHIEF, IN DE VORM VAN BAS DE VRIES. GRAAG LICHT HIJ DIT VOOR U TOE.

“Het archief van de stichting was toe aan enige zorg, in de vorm van ordening en schifting en op de vraag of ik dat wilde doen heb ik ja gezegd. Door de fut en vervolgens het pensioen heb ik tijd voor zulk soort klusjes gekregen, en inmiddels dan ook enige ervaring als archiefbeheerder.

In het eerste archiefstuk dat ik ter hand nam (uit 1978) stond de zin: “Tevens behoort u “beslissing” te lezen voor “vergissing”. Een typfout. Of zo. Het denken over deze diepzinnigheid begeleidt nu mijn ordeningswerkzaamheden. En voor een wijsgerig archief lijkt me dat ook wel toepasselijk.”

TWEDE SEMESTER START VAN RETHINK UTRECHT EN GRONINGEN

Hoewel de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte op het moment geen leerstoelen Reformatorische Wijsbegeerte in Groningen en Utrecht heeft, vormt dit geen belemmering om in de vraag van studenten te voorzien om colleges rond dit thema te organiseren. Tijdens het tweede semester van dit collegejaar zullen de colleges dan ook worden aangeboden.

Prof.dr. Jan Hoogland, bijzonder hoogleraar Reformatorische Wijsbegeerte aan de Universiteit Twente, zal als coördinator van beide collegeseries optreden. Voor vragen over bijvoorbeeld het halen van studiepunten kunnen studenten contact opnemen met prof. Hoogland, via e-mailadres: j.hoogland@utwente.nl. Daarnaast zal, zodra meer informatie hierover bekend is, inhoud, plaats en tijden worden gepubliceerd op de website van de stichting: www.aspecten.org.

NASCHOLINGSCURSUS REDE & RELIGIE

DE STICHTING VOOR REFORMATORISCHE WIJSBEGEERTE ORGANISEERT IN SAMENWERKING MET DRIESTAR EDUCATIEF, EEN CHRISTELIJK KENNISCENTRUM VOOR ONDERWIJS, OPLEIDING EN BEGELEIDING, EEN NASCHOLINGSCURSUS OVER 'REDE EN RELIGIE', HET EINDEXAMENONDERWERP VWO VOOR HET VAK FILOSOFIE.

De cursus wordt gegeven in het hogeschoolgebouw van Driestar educatief te Gouda op een drietal dinsdagen, van 15.00 – 20.30 uur. Aan de cursus wordt medewerking verleend door drie hoogleraren Reformatorische Wijsbegeerte; prof.dr. Jan Hoogland, prof.dr. Henk Geertsema en prof.dr. Roel Kuiper.

Het doel is om docenten een concreet handvat te bieden hoe de lessen over de examenbundel voorzien kan worden van een christelijk perspectief. Tijdens elke bijeenkomst staat een van de thema's centraal uit de examenbundel, te weten: religie als overtuiging, religie als ervaring of beleving en religie als praktijk.

DATA EN PROGRAMMA

Op de volgende dagen staan bijeenkomsten gepland:

- Dinsdag 6 november 2007, 15.00 – 20.30 uur: prof.dr. Jan Hoogland, Religie als praktijk
- Dinsdag 20 november 2007, 15.00 – 20.30 uur: prof.dr. Henk Geertsema, Religie als ervaring of beleving
- Dinsdag 15 januari 2008, 15.00 – 20.30 uur: prof.dr. Roel Kuiper, Religie als overtuiging

Het is een open bijeenkomst waar ook andere geïnteresseerden, van buiten het onderwijs, van harte welkom zijn.

DEELNAME

De deelnemersprijs bedraagt € 150,- per persoon, incl. reader en maaltijd. U kunt zich hiervoor aanmelden bij:

Driestar educatief

Marleen Boon-van der Hoeven

Postbus 433

2980 AK Ridderkerk

e-mail: a.m.h.boon-vanderhoeven@driestar-educatief.nl

Locatie: Hogeschool Driestar educatief, Burgemeester Jamessingel 2, 2803 PD Gouda. U wordt verwacht in de collegezaal.

INFORMATIE

Wanneer u meer wilt weten over deze nascholing, kunt u contact opnemen met Marleen Boon-van der Hoeven (tel. 0180-442600).

LITERATUUR

Bij de cursus wordt een reader uitgereikt.

Aspecten van reformatorische wijsbegeerte is het informatiebulletin van de Stichting en de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte.

De vereniging beoefent wijsbegeerte bij het licht van de Bijbel als het Woord van God. De stichting heeft als doel vruchten daarvan te verbreiden. Beide doen dit vanuit de overtuiging dat alle filosofie religieus bepaald is. Aspecten wordt op verzoek gratis toegestuurd.

Bestuur van de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte en de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte

Drs. A. Berger (*voorzitter*)
Drs. W. Vollbehr (*secretaris*)
Dr. A.C. Geljon (*buitenland*)
Drs. G. Groenewoud (*kringen*)
Drs. D.A. Meinema (*publicities & communicatie*)
Mw. I. Slump-Schoonhoven (*studenten*)

Curatorium van de stichting

Prof.dr. ir. J. van Bommel (*voorzitter*)
Prof.dr. S. Griffioen
Prof.dr. ir. T.M. Klapwijk
Prof.dr. G. Nienhuis

Docenten van de stichting

Prof.dr. G. Glas (*Leiden*)
Prof.dr. J. Hoogland (*Twente*)
Prof.dr. R. Kuiper (*Rotterdam*)
Prof.dr. ir. E. Schuurman (*Wageningen*)
Prof.dr. M. J. Verkerk (*Eindhoven*)
Prof.dr. M. J. de Vries (*Delft*)

Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte

Mw. drs. H. J. van de Streek (*directeur*)
P. J. A. Huijsmans (*administratie*)
J. C. Boer (*communicatie en relatie-management*)
Mw. N. H. Hagenaars-van den Herik (*secretariaat*)

Vrijwilligers

B. de Vries (*archivaris*)
Mw. ir. I. M. de Graaf (*bibliothecaris*)

Bezoekadres

Korte Brinkweg 32H
3761 EE Soest
Postbus 3206 - 3760 DE Soest
telefoon (035) 5880205
fax (035) 5880981
e-mail reform.philos@planet.nl
website www.aspecten.org

Rekeningnummers

Postbank 120 95 98
abn-amro 53 90 43 796

Ontwerp

Bart van der Griendt, Mediahuis

DTP: EB*Studio

Druk

Buijten & Schipperheijn,
Amsterdam

ISSN 0921-3031

COLOFON